

TELEGRAFULU ROMANU.

Telegraful este de două ori pre septembra: Duminecă și Joi. — Prenumeratia se face în Sabiu la expeditorul foieș pre afara la c. r. poste cu bani gata prin scrisori francate, adresate către expeditor. Pretul prenumeratiei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nº 66. ANULU XIX.

Sabiu, in 18/30 Augustu 1871.

tru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. ieră pre o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princip. si terti stremi pre anu 12 1/2 fl. anu 6 fl. Inseratele se plătesc pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. a.

Spre sciintia.

P. T. Dni, carii voru dorî a participa la banchetul iubileului de 25 ani alu archipastoricei Escel. Sele Par. Archiepiscopu si Metropolitu Andrei bar. de Siagun'a in Ardélu, ce se va tienea Domineca in 22 Augustu 3 Sept. a. c. conformu programei staverite, sa binevoiésca a se insinuá la Redactiunea „Tel. Rom.“ celu multu pana in 18/30 Aug. 1871.

Comitetul.

La serbarea iubileului

Români de religiune gr. or. din Transilvania și împreuna cu densii cei din Ungaria și Banat se pregatesc de ună din serbările cele mai frumoase, de serbarea iubileului de 25 ani, de cându adeca a primitu Escel. Sea Présântitulu Archiepiscopu si Metropolitu de acum conducerea bisericiei române in dieces'a, acum archidioces'a transilvana. Suntu frumoase serbarile, cari redeschidu omului o privire in trecutu, va sa dica, o reprivire preste faptele mari intemplete; suntu și mai frumoase înse atunci, cându generatiuni vietuitorie au luate parte la densele, pentru ca generatiunile prin participare la intemplierile reprivite, pare ca su cu unu dreptu mai multu la bucuria serbării.

Acei ce sciu din propria intuiție ce s'au facutu sub pastorirea Prébunului nostru Archipastorii, de sigur ca le potu aprelii mai multu, pentru ca din aceea-si intuiție propria voru scî ce a fostu înainte de acăstă. Deosebirea, deca a fostu, între pâna atunci și de atunci incóce, trebuie să-si aiba și efectele sele in mesura mai viia, precându pentru cei ce cresc in referintele deja indreptate, trebuie sa vina mai multu fanfara intr'ajutoriu, că sa pôta dă idei'a despre ceea ce a fostu mai înainte.

Astu-feliu apreliindu efectulu acestei serbării, nu amu disu, ca faptele mari scadu din valoarea loru cu cătu se departează de tempulu originei loru.

Ele remânu mari, și deca nu voru avé totu acelesi efecte asupr'a omenilor, voru avé insa totudean'a mari și marcate efecte, pentru ca deca suntu faptele mari in sine, ele suntu mari și in resultatele loru, și aceste rezultate sustinu vieti'a septelor intréga și prospeta cătu traiesc omenimene.

Faptele ce s'au severislu in decursulu celor 25 de ani suntu mari și epochali. Le scimu și pentru că sa le scimu și mai bine credu ca ocasiunea se va oferi de sinesi, că sa ni le improspetăm de nou, chiar și cu ocasiunea acestei serbării.

Ne salta inim'a de bucuria, cându vedem ca poporul nostru a priceputu epoca cea marétiă, in carea traiesc, ca a priceputu ca acăstă este epoca, in carea s'a pusu pér'a fundamentală la o era nouă știnițala bisericăsca.

Poporul român abia a auditu sunându cea din urma óia a patriarilui din acestu seculu memorabilu, in care traîmu și aruncându tôte grigile sele de tôte dilele, se imbraca in vestimentu de serbatore și alergă că sa serbeze in giurul celor care cu o mână tere și cu bratu inaltu l'a condusu pre cărarea epocii incepote.

Inainte dara, inainte, sa nu hesitâmu in intreprinderea nôstra, căci ea nu e o simpla petrecere, ea este o marcătione, ce testeză de unu periodu însemnatu din vieti'a nôstra naționale-bisericăsca, este o dovedă inaintea lumiei, ca avemu deplina cunoștința și conștinția despre vieti'a nôstra și însemnătatea ei.

Asociația internațională.

(Capetu.)

Cu tôte aceste conducatorii loru in Londonu nu pregetara a cercă estinderea asociației și in Austria; inse ingraba se convinsera ca incercările loru suntu zadarnice.

Asociația procede in primirea membrilor sărte strictu. Înrolatulu trebe sa sia, mai nainte de tôte, recomandat din partea unui membru probat; elu capeta mai intâiu uno biletu, și numai dupa unu restempu de 6 luni de dile, dupa ce s'a dovedit de demnă de increderea societății și a platit tacăsea, dupa cum e prescris (in Germania 2 fl. pre anu), capeta diplomă de membru alu asociației, care contiene și statutele societăției. Respectivulu dechiară prin primirea și subscriserea statutelor consensu mentalu seu și ia asupr'a-si totu odata și oblegamentul a se supune tuturor ordinatiunilor societăției.

Numerul membrilor asociației internaționale, dupa cum ne spunu corespondenți englezi, 2,300,000. Cifra se apropiie binisioru de realitate și se repartise pre tieri cam in urmatorulu modu:

Francia (inclusive Parisu) circa 800,000; Anglia (inclusive Londonu) cam totu statăția; Belgia (cu Brusel'a) cam 200,000, Helvetia 60,000; Germania 300,000; Spania 40,000; Italia 100,000.

Organizația a asociației internaționale e prevalente centralistică. Dupa cum e cunoscutu, comitetul centralu 'si are rezidintă in Londonu și sta sub presedintia profesorului Carl Marx, și că secretari generalu i este adalatu sodalulu némtiu de croitoria I. G. Eccarius, care a parvenit de autoru naționalu-economic prin autodidactica și s-a facutu cunoscutu numele seu mai intâiu prin o scriere indreptata contr'a teoriilor lui I. St. Mill. Fia care secțiune e obligata a face comitetului centralu uno raportu detaliat despre starea inboldirei lucratorilor in tiéra sea, in totu anulu seu in casuri inșaordinarie și in altu restempu, la cererea comitetului centralu; din tôte aceste raporte se crea za apoi din partea comitetului centralu uno conspectu alu inboldrei generali și se tramite membrilor că raportu anualu alu comitetului centralu."

Secțiunile se bucura numai in o anumita măsura de autonomia. Ele potu lucra independinte numai cându voiesc a inițiată reunioni noue, a organiză striche de dimensiuni mai mici, cându voiesc a tineea conveniri și a; in tôte afacerile mai mănoase trebe sa recere ordini dela comitetului centralu. Acesta tocmește pre redactorii organelor de partită, cătu și pre presedintii reunioniilor decidătoare. Pentru ambele posturi se face alegere in se numai dupa aparintia.

Numele elegende adeca se predau de asociația internațională secțiunilor că parola și disciplina de partită, ce domnește intre lucratori, aduce cu sine de nicairea nu se alege altul, decât celu propusu de comitetului centralu.

Sub numele disciplina de partită adese și inse ascunsu și o adeverata despota, o tirania teribile, ce se exerce asupr'a libertăției „pronunciarei opiniei“ singuraticilor. Nici unu membru alu asociației intern. nu se poate incumeta asi dă in o cestiu însemnată de partită alta parere decât cea a comitetului centralu. Comand'a comitetului e dogma și asia dara profesorele Marx pap'a infalibile a barbariei moderne. Multă acelui'a care a dubitat o atare dogma seu o a ignorat, e eschidere grabnică.

Relatiile financiare ale asociației internaționale suntu in generalu de natu-

ra favorită, de și momentan ceva derute prin nereusirea insurectionei parisene. Veniturile ei anuale se suie la 4,600,000 numai din contribuirile membrilor, la care suma sa mai adaugem și aceea ca membri avuti d'ai societăției contribuiesc cu multu mai multu decât tacăsa prescrisa. Si omeni bogati are societățile destui de membri. Afara de cunoscutii Ledru-Rollin; Cernuchi, Louis. Blanc și a. cari suntu milionari, are societatea barbării in sinulu seu, pre cari nimenea nu-i aru presupune.

Acăstă e organizația acelei societăți, care din Londonu conduce massă lucratorilor din lume, a cărei semnală le pandescu proletarii tuturor statelor, a cărei flamură le plutesc nainte că celu mai săntu simbolu. Asociația internațională aru potă deveni, cu acăstă potestate înarmată, unu stelpu momomentosu pentru progresulu claselor inferioare ale popoarelor, cându nu s'ar abate ea insasi prin utopie pre căli periculoase și nu s'ar seduce de setea după domnire la extravagante nebune. Ea voiesc a subordină tôte clasele societăției tezorismului unei singure clase in locu d'a nisul egalitate adeverata, in locu d'a impaciui clasele sociale. Cine aru mai dubită aceste, acel'a s'ar putea convinge despre adeverulu loru din proclamația ultima a asociației intern. Ea imprășica ur'a cea mai fanatică contr'a claselor mai in stare buna a societăției și predica focu și resbelu.

Inse, că aceste devise teribile, sa nu prinda radacini, că profetii săi ai asociației intern. sa nu confunda spiritele lucratorilor, e imperativu a detrage propagandei teribile a siefulor socialisti tremolo, incătu se pote. Acăstă se pote ajunge numai atunci, cându se va insufla massei lucratorilor incredere in bun'a vointia a societăției predominante. Fia, că regimul și populatiunea intréga sa se cugete, a micsoră scumpetea și miseria prin reforme corespondiente de contribuție, a impede că frecările prin legi apte pentru lucratori și indată massele voru părea pre apostolulu falsu și setosu de domnia și lupta alu asociației internaționale.

„Tages-Presse“

Mediașiu in 26/13 Augustu 1871.

(Dialogu). „Ce facu, cu ce se occupă români din scaunul Mediasului, cându au vre-o petrecere?“ intrebă cătoriu A. pe B. „D'a“, respuse B. unu român din scaunul Mediasului, „români din scaunul nostru, cându au vre-o petrecere, suntu voiosi și intre altele cugetă și discuta asupr'a midiocelor, prin care voiesc asi asigură existența loru.“

„Bine domnule B.“ dise A, „dar' spunem, avuți și au eugetările și discussiunile, despre cari mi amintesci, vre unu efectu, vre unu sporu, ori suntu numai inter pocula?“

„Domnule A. mi iau libertate a ve aduce neseces exemplu; me rogu pentru putina pacientă,“ dise B. și aduse următoarele exemple.

„In primavera anului 1868 a serbatu unii puțini români din scaunul Mediasului sau mai multu. Sa fi auditu, domnule A., toate de totu felul! unele mai cu sembure, altele cu mai putinu sucu; in urma vine și propunerea, de a se formă o reunio ne prin care sa aibă români nostri din scaunul nostru celu putinu ocasiune, a se întâlni mai adese ori și asi petrec in armonia frumoasă și viositate, precum e datin'a românului. Dar' reunioane acăstă infinita sa aibă unu scop mai înaltu, decât numai petrecerea simplă, să a propusu, și să a inițiatu „reuninea femeilor române din Mediașu și giuru,“ care are de scopu, ridicarea și susținerea unei scoli pentru fetișele române și sprințirea femeilor române lipsite de mijloace. Indată sa

facu pasii cuviinciosi pentru realizarea lucrului. Fiscese la inceputu a fostu si a corsu putine picaturi, potu dice, vro doi cruceri. Mai multe petreceri in folosulu reuniunei acesteia bun'a administrare a substratului ei suntu albinele cari in tempu de doi ani si diumetate a adusu in coginitia reuniunei femeilor romane din Mediasiu si giuru deja preste noue sute florini val. austri. Reuniunea acesta la inceputu era filiale la cea din Brasov, vietuiata cu simpla sperantia, acusi o vedem de sine statatoria, provedita cu statute intarite de inaltulu regim, cu sperantia firma, de a se mari si inmultii fondul ei, incat preste pucinu tempu si va vedea realizatu scopulu ei.

Pote domnule A, ca reuniunea acestea la inintiarea ei, a avut altu ceva sub masca, adeca delaturarea urei confessionali intre romani din scaunul nostru si in privintia acestei a fostu de recomandati si intru adeveru, a avut, catu de putinu exceptu. Dece se mai asta pote ici coale cate unu proselitu, unu uoceniu alu doctrinei iesuitice, d'a o rendunua nu face primavera.

Acestea despre reuniunea femeilor romane din Mediasiu si giuru.

In primavera anului 1869 a radicatu unu sibunu a romanilor la mormentulu sorei sale unu monument. Numai dice florini v. a. e substratul "fondatunei Sofia Vasilie Aronu, nascuta Dorca din Agribiciu," intemeiata de fratrele Sofiei Dorca si are de scopu: sprinirea scolarilor romani lipsiti de mediuloc din aceea comuna precum si inbunatatierea lesei pentru docintele respectivu. — Albinele, romanii din aceea comuna a adusu pana in anulu acesta preste o sula florini v. a. in fondationea amintita. — Mai pe largu despre intemeierea acestei fondatiuni poti cesti, domnule A., in nr. 25 si 27 din anulu 1869 a "Tel. Rom."

Alt exemplu. Nu cu ocaziunea unui maijalu, nu cu unei inmormantari, dar cu ocaziunea unei serbari mai multu bisericesci, cu ocaziunea serbarei unei din onomastice s'a inintiatu "Fundatunea Andreiana" din urbea Mediasiu, spre sprinirea scolarilor romani din Mediasiu, lipsiti de mediuloc. La inceputu putine inscrieri, mai tarziu mai multe si prin ajutorirea de 100 fl. v. a. din partea Escentiei Sale Archiep. si Mitrop. Andrei Bar. de Siauguna, a crescutu substratul fondatunei Andreiane, in tempu de unu anu, la o suma preste doua sute fl. v. a.

FONSIORA.

Invetiamentulu limbei materne in scolele elementarie si factorulu principalu in acestu ramu de invetiamentu.

(Urmare.)

Prin aceasta nu voimu sa denegamori-ce valore a gramaticei, nu voimu nici decum sa o departam cu totulu din scolele elementare ca unu ce superflou, seu mai multu ca o pedeca intra ajungerea scopului invetiamentului limbei materne. Voimu sa dicem, ca ea nu se poate privi ca factoru principal in acestu invetiamentu. Are si gramatica valorea sea necontestabila cu privire la intalnirea in scriisu a ideilor, cu privire la scrierea ortografica si la scrierea corecta. Pentru de a putea scrie corectu d. e. e neaparat de lipsa, sa cunoscemus sonurile diferite, sa avem cunoștințe de flexiunea si derivarea cuvintelor, precum si despre propozițiuni: simple pure, amplificate, compuse, perioade; cunoștințele despre propozițiuni promovéza forte multa scrierea si cetera corecta. De unde vedem, ca gramatica nu numai nu este stricăoasa ci din contra necesaria pentru prosperarea invetiamentului elementar in limb'a materna, dar pentru aceea n'are ea nici decum o rola principală, n'are sa-i dea acestui invetiamentu forma si cuprinsul seu, ci are sa servesa numai ca unu mijloc pentru scriere si cetera. De aceea in multe staturi europene, care servescu de modelu in privintia gradelor lor de cultura se opresce prin regulative ministeriale a se pretinde dela scolari o cunoștința teoretica a gramaticei, precum si a se predá obiectulu acesta separat. — Resultatul cercetărilor nostre cu privire la valorea gramaticei este, ca toli aceia gresiesc, cari suntu de parere, ca gramatica este mediul principalu de a inlesni scolarilor o cunoștința

Te asigurediu, ca fundatiunea acestea e bine-cuvantata si inca infloresce din di in di mai frumosu. Acesta fundatiune o au romani din Mediasiu din anulu 1870. —

Aveti bunatate a mai ave patiența pacientia domnule A. —

In o siedintia a comitetului protopresbiterale gr. or. din Mediasiu din anulu 1870 intre altele s'a otaritu inintiarea "fondului tractuale gr. or. a tractului Mediasiu." Din picaturi se adunase bal-tutia. In fondulu acesta se asta dejá la 300 fl. si picaturile curgu mereu, sperantia e dolce, ca vomu vedea nu preste multu tempu si lacusiorulu, din care se voru acoperi spesele, ce are tractulu gr. or. a Mediasiului, din care se voru da antici-patiuni pentru de a puté edificá scoli romane etc. etc.

Domnule A. I nu voiu a-ti vatemá bunulu audiu si indulgintia d-tale cu mai multe; ve rog, a cerceta in Mediasiu si in comunele din scaunul Mediasiului, si te vei convinge, ca in asta comuna are cutare vecinatate o laditia spre acoperirea speselor la ingropaciuera seracilor, in alta comuna are cutare vecinatate unu fondutiu pentru sprinirea unui economu, carni i-a murita boulu din jugu; ici este unu clubu de femei, cari si-a pusu de tienta: in-frumsetiarea casei lui Dumnedieu si altele si altele.

Cu asta ce-va si petrecu remanii din scaunul Mediasiului, domnule A.; cum si-a petrecutu ante de 3 ani, nu voiu a-ti spune. — Dara cum si voru petrece de aci inainte, scie Dumnedieu, eu cred, ca cei patienti riosi, cari pote mai esista, fiindu din acesta lume, nu voru traia catu lumea.

Repusolu meu, dle A., e adeveru si vediendu eu ca taci, mi cugetu, ca consimti cu mine despre aceea, ca romanii din scaunul Mediasiului in petrecerile loru, fia si inter pocula se occupa si cu ce-va folositoriu. — Adio domnule, fiat precum cugetam noi romanii din scaunul Mediasiului.

Ce? me intreb, ca cum se administra banii? Banii reuniunilor si fundatiunilor amintite se dau ca imprumutu la romanii din scaunul nostru pre-langa interese pre langa siguranta.

Bravo! domnule B.! dico dlu A. si adio din ambo parti.

Serbarea dela monastirea Putna 15/27

Aug. 1871.

Vir magnitudine animi, perritia
rei militaris et rebus contra Tur-
carum, Hungarorum et Polonorum
reges ac Tartaros feliciter gestis
omni aeo memorabilis!

Cromer. Lib. III. p. 452.

(Capetu din nr. 63.)

Dera cum puté-va cine-va pomeni numele-i maritu, fara a privi si faptele prin cari si l'a câstigatu?

Cine dice Stefanu V., dice eroismu, dice prudintia.

Cine cuventeaza "Stefanu celu Mare" cuventeaza gloriele si agerimea lui, cuventeaza inteleptiunea si poterea lui.

Astu-feliu, candu Matei Coryinu, supranumitul "regele regilor", intra in Moldava la 1467 si pradéza trei opide¹⁾ Stefanu lu omilesce atatu de multu la nemuritora batalia dela Bai'a, in catu "ca sa nu cada de viu in stapaniarea romanilor, isbitu de trei rane"²⁾ abia scapa prin poteci strimate in tiéra sen, ier' mai pre urma, candu capitanul romanu invade in secuime, ca sa-lu imbuneze, i da-ruiesce seu mai dreptu i cedéza trei castele.³⁾

In acelasi an Stefanu bate de doue ori pre tatari la Nistru si le insufla respectu, iera "deca s'a intorsu Stefanu Voda dela acestu resboiu, cu isbanda ce-a facutu de a batutu pre acei tatari, spre laud'a aceea a multi amitu lui Dumnedieu si a sântuita monastirea Putna, care era zidita de densulu, Septembre in trei, spre laud'a pre curatei Feciorei Mariei, maiciei Domnului nostru Iisusu Christosu, la care sântenia multa adunare de calugeri a fostu si singuru Teocistul Mitropolitul si Tarasie episcopulu impreuna cu Iosefu archimandritulu si egumenulu Putnei. Dicu c'au fostu la liturgia archiepiscopi, preoti si diaconi, 64 la jertfelniciu."⁴⁾

Dupa ce pedepsesce aspru pre Petru Aronu si pre secuui ce-lu ajutau ca sa recupere tronul, Stefanu intra la 1470 intr'o noua faza a planurilor sele nationale.

¹⁾ Trotosulu, Bacaulu si Romanulu.

²⁾ "Ne vivus in potestate velacha venire, tribus vulneribus non tamen laethalibus saucus, in lectica ex loco citato ellatus est etc." — Dlugoss in Lib. XII.

³⁾ Bistritsa, Cetatea de Balta si Ciceulu. — A. T. Laurianu Ist. Rom.

⁴⁾ Cap. XII "Pentru sântirea monastirei Putna" in Cronic'a vornicului Gr. Ureche. Letopisitele tom. I, p. 123 ed. an. 1852, Iassi.

modu inductivu, pre bas'a esperintiei in punctulu urmatoriu.

2. Pentru de a potea efectua oper'a acestea, n'avemu decatua sa cercetam, in ce gradu de desvoltare se asta unu copilu, ca alte cuvinte, in ce mersu e in stare unu copilu sa pricpea limb'a sea, si sa o vorbesca la intrarea lui in scola. Pentru ca suntemu de parere, ca obiectulu din cestiu: exercitiile prementionate, trebuie sa-si probeze necessitatea loru, numai documentandu-se ca o esintia a stării spirituale a copiiloru.

Unu copila la intrarea lui in scola scie nu numai sa numesca o multime de lucruri, activitatii si insusiri, care zacu in cerculu esperintiei sele, ci e in stare chiaru sa exprima judecatile, simirile si dorintiele sele in propositioni, se intielege intr'unu modu naivu copilarescu; in vorbirea sea intrebuintieza articululu, pronumele, numerii si caderile substantivului, modurile si temporile verbeloru binisoru, fara sa fi inveniatu gramatica; aceea, ce cugeta elu, exprima in propositioni simple, ba uneori chiaru si compuse ca si cei varstnici: parinti, frati si alti cunoscuti, cu care vine elu in contactu, pre care-i imiteaza elu in vorbire. Prin urmare una copila si pricepe si vorbesce limb'a sea binisoru inainte de venirea lui la scola, o pricepe insa si o vorbesce in unu modu forte neperfectu, mai intai: pentru ca cerculu personalor, cu care vine unu copilu in atingere, este forte tiermurita pentru de a conosce o parte mai insemnata a variatiunilor limbii sele; pre de alta parte insa copilulu aude par-tea cea mai mare numai cuvinte, fara de a avea representationile, care se exprima prin trensele, fara de a cunoscce obiectele, care se exprima prin cuvintele audite; si in fine pentru ca personale, dela cari aude uno copilu limb'a sea, ele singure nu conoscu perfectu limb'a, intrebuintandu usor cuvinte si forme false si esprimandu-se astfelui a-dese-ori falsu si necorrectu.

Prin urmare invetiamentulu primitivu trebuie

Acum se deschidu repetitele lupte dintre elu si Radu IV, disu celu Frumosu alu Muntenei, supusul orbu alu turcelor.

Fostu-au aceste lupte necessitate de politic'a matura si romanescă ce urmă: lupte nu in contra unor frati, ci in contra unui domn renegat, lupte din cari Stefanu ese invingetoriu, ia cetătile dela gurile Dunarei, coprind tronul si instală pre refugiatul Tiepelusiu ¹⁾ sub nume de Laiotu Basarabu, pâna cându diplomi'a si dificultatile ce-i creau vecinii i voru permite sa realisese unirea definitiva a ambelor tieri sub unicu-i sceptru.

Mahomedu II, ingrozit de atâtaea isbande, trame sub comand'a lui Solimanu Pasi'a 120,000 turci, cari cu furia inainteza pâna la Berladu, in valea Rachovei.

Pagânulu se pravalesce

Incruntatu si invrajbitu

Inse... valulu se sdobesco

De o stâncă de granitu:

De stâncă Stefanu celu Mare,

Alu crestinatatiei scutu,

Grôz'a hordelor barbare

Ce prin tiéra au trecutu!

Cu pericolu vietiei ²⁾ Stefanu s'arunca in s'rurile pagâne si le nimicesce. ³⁾

"O! potere de mirare a lui Dumnedieu! — esclama cronicarul magiaru Cromer — abia cu 40,000 de luptatori, intre cari cea mai mare parte tierani de re'du, culca la pamentu pre turci!" ⁴⁾ — iera Strikovsky, istoricu polonu, visitându Moldova dupa o suta de ani, marturisesc ca a vedut locul bataliei albitu de osé ⁵⁾.

Nu era destulu atât.

Radu IV, reîntră cu turcii. Insa Stefanu, iute la invingere, iu fugaresce pâna la Râmnicu, cuprind Cratiun'a si tienutulu Putnei, apoi dupa vic-

¹⁾ Cursu de istoria romana la Universitatea din Bucuresci de V. A. Urechia.

²⁾ "Donec ipse corpore proprio in turcarum acies, de victoria exultantes, medius se injectit etc." — Cromer in lib. XIII, p. 544.

³⁾ In 17 Ianuarie.

⁴⁾ "Mirabilis Dei potentia!... Vix quadraginta habens millia pugnatorum, in quibus major pars erat agrestium, prostravit etc." — Cromer eod. loc. cit.

⁵⁾ Strikovsky lib. XL. — Dlugoss lib. XIII

impreunat cu gradulu de desvoltare déjà esistentu alu copiloru, avendu sa le facă o idea mai chiară despre diferențele lucruri, activități si insușiri, care le-au esperiatu ei in si sfara de cas'a parintescă, si le rectifică cuvintele si formele false, a le amplifică cerculu representationilor si inchipuirilor loru cu alte representationi si inchipuirii noue si a li le intipari totale acies, mai determinat si mai chiaru. Acestu procesu inşa nu se poate efectua mai bine si mai siguru, decât prin exercitii si intuiții, care trebuie sa aiba locu, in data ce a intrat copilulu in scola, inainte inca de a potea celi si scrie. Prin aceste exercitii se improprietăza intuiționile, care si le-au formatu copii inainte de venirea loru la scola, faceandu-se acelea obiectu de conversație intre invetitoriu si scolaru. Prin conversaționile acestea se aduce lumina in representationile copiloru pre de o parte, iera pre de alta parte se inavutiesce mintea loru cu o multime de representatiuni noue.

Că o ilustrație a assertiunilor noastre cu privire la valoarea exercitiilor din cestiune producemu act unele probe de exemplu, prin care voim sa arătăm căm in ce modu aru trebui sa începă invetimentul primitiv in limb'a materna conform principiilor espuse cu privire la acestu obiectu.

Invetitorulu adresându-se cătra unulu dintre copii mai isteti, pre care-lu cunoște mai bine, tu intrăba căm in urmatorulu chipu: Cum te chiamă baete?

Copilulu: Cornelie.

Invet.: Si altmintrea? Nu mai ai vre-unu nume?

Copil.: Codrescu.

Invet.: Nu mi-ai putea spune amendoue numele de odata?

Copil.: Cornelie Codrescu.

Invet.: Cum se chiamă tatalu teu? Ce face? Cum se chiamă mama ta? O iubesci tu? Nu cumva ai tu si unu frate? Si elu se chiamă Cornelie? Asi, Victoru se chiamă elu; acesta inca este unu

toria, postesce patru dile ¹⁾ si merge la Vaslui de zidesce, in memor'a acestoru isbande, biseric'a săntului Ioanu.

Cazacii russilor pre de alta parte intrando in Moldova, da nouă ocazie lui Stefanu de a reportă alte victorii si a radică, dupa creștinesc'a-i datina, si alte sante monastiri ²⁾.

Cu cătu belidecele se inalta, cu atâta si greutătile crescă din di in di pentru aprigul Domnului Moldovei.

Noi batalii înfrunta la Caf'a si Cetatea Alba, si infuria atât de tare pre turci, încătu la 1476 horde nenumerate trece preste cinci poduri, construite preste Dunare, cu Mahomedu II, in frunte, iera tatarii cuprindu posessiunile române din Basarabi'a.

Dara... falniculu barbatu, in locu sa dispere si sa-si caute o scapare desonoratoare, da lumei marea privilegiu a unei tări si vitejii ne mai audite ³⁾.

Diua de 26 Iulie, 1476 vedu minunile de eroismu ce romanii sunta in stare sa faca, si Valea-Alba seu Resboienii, scaldata in sânge pagân, tresari suptu movil'a de osé, deasupra căror'a Stefanu puse sa se inalta unu paraclisu, intru pomeneirea atatoru mi de suflete.

"In gón'a turcelor — dice Cantemir — Stefanu petrunse pâna la insusi cortulu imperatescu alu Sultanului si avu gloria sa invinga pre acelu imperatu, care era odiniora grôz'a lumiei si acum fusese pre fericit ca putu sa scape teaferu la Adrianopol, insocită numai de o mica suita" ⁴⁾.

Stefanu de aci reportă mereu lauri in bataliele din contra renegatilor pusi de elu la domnia, darea carii se resculaseră in contra sea, ajutati de mâna straină ⁵⁾.

Le ia domniele, se intórnă in tiéra, zidesce

¹⁾ Nec in superbiam aliquam ex hac victoria ellatus, diebus quator continuit jejunium in pane et aqua, egit per universam quoque terram suam ban edixit ne quis auderet sibi, sed soli Deo illam victoriam appropriare. — Dlugoss, lib. XIII.

²⁾ A săntului Nicolae in Iassi si a săntului Dimitrie in Sucéva. — Pag. 125 „Leтописите Moldovei."

³⁾ Dlugoss eod. loc. cit.

⁴⁾ Cantemir. Ist. Turciei tom. I. pag. 139 in Rev. Rom. pag. 527.

⁵⁾ Tiepelusiu si Vladu calugerus, care se unisera cu turcii. — Gr. Urechia in cron. Moldovei „Letopisite" pag. 132.

name frumosu. Ai tu si o sora? Dóme surori ai tu? Cum se chiamă cea mai mica? Si eea mai mare? (Invet. se adresă cătra altu copilu): Scii tu cum se chiamă copilulu acesta? Si cum te chiami tu? Si tatalu teu se chiamă astfelu? etc.

Invet. (adresându-se cătra altu copilu): Scii tu unde ne aflăm noi? Ve place vóue aici? Scii voi ce facem in scola? Ve place si vóue sa invetiati? Ei bine! déca ve place, luati aminte? uitati-ve cu bagare de séma la lucrurile, care se află in scola. Care dintre voi e in stare sa-mi spue vre-unu lucru? Ce este acest'a?

Scolariu: O carte.

Invet.: Care dintre voi aru scii sa-mi mai spuna inca vre-unu lucru?

Scolariu: Creta, burete, cerusa etc.

Invet.: Forte bine! Fia-care sa cugete la lucruri, care l'a numită. Ce lucru mi-ai spus tu?

Scol.: Creta.

Invet.: Si tu?

Scol.: Burete.

Invet.: Lucrurile acestea totale le punu pre mésa inaintea ochiloru vostrui. Ce vedeti voi pre mésa inaintea vóstra?

Scol.: Unu burete, o creta, o cerusa.

Invet.: Ei bine! lucrarile acestea zacu totale inaintea ochiloru vostrui. Buretele acesta lu iau in māna, dara bagati de séma bine ce dicu: buretele acesta este unu lucru. Cine pote sa-mi spuna ce amu dñs. Nu mi-ai putea spune si tu? Cercati si-mi sponeti cu totii! — forte bine. Dara acum'a ce amu eu in māna?

Scol.: O Creta.

Invet.: Ce potu dice si despre creta? si creta este unu lucru? sponeti-mi cu totii!

Scolariu: Creata este unu lucru.

Invet.: Forte bine! A-si vrea inşa sa sciu, de scuti voi ce suntu totale acestea? Ce este cărtea? ce este buretele? ce este creta? ce este cerusa?

noi monuminte religiose ¹⁾ si ajunge in apogeul marirei.

Manuatu lucru! — esclama cronicariulu biografu. — Dupa potențel'a lui dintâi, cel'a ce nu avea voinici de éste, ci stringea pastorii din munti si argatii de-i intr'armă, acum iera se radică deasupra birutorilor!

Celu ce intâi se vedea ca a perdutu tiéra, acum da domnii altor'a si tiér'a si latiesc! ²⁾.

Dupa mórtea înfricosiatorului Mahomed II, urmă fiul seu Bahazet II, care — spre a-si resbună de rusinea ce tata-seu pati-se dela Stefanu ³⁾ — infestă tiéra cu puteri colosale ⁴⁾.

Marele Domn inşa si de asta data reesi — cu totale suferintele si nevoile, — a scapă patria de aceste locuste.

Si la 1496, cându 80,000 de poloni vinu sa devasteze si sa cuprinda Moldova, cum le responde maritolu nostru stramosiu?

Codrul Cosminului ⁵⁾ si Dombrav'a-Rosia ⁶⁾ suntu marture seculare despre meritatile lectiuni ce marinimosulu barbatu sciu sa le dea, si incursele-i posteriore in acea tiéra le fura nisice recompenze alătu de drepte. Regele Albert d'abia se spă cu fug'a si muri de rusine, cu unul ce nu dă ajutoriu celui ce nu avea odihna de turci, ci vrea sa slabescă pre colu ce se loptă cu vrajmasiulu crestinilor, cărai'a trebuia sa-i dea toti ajutoriu" ⁷⁾.

Că unu leu gal'a de apucatu, ce nu-lu pote nime imblanzi ⁸⁾, nu se lasă pâna nu cuprinse si Poentia, Estrasu din Romanu.

Evenimente politice.

Ce face Russi'a facia cu intelnierea monarhilor germani la Gastein? Pote ea fi indiferinte

¹⁾ Biserica săntului Procopie la Radauti. — Id. pag. 132.

²⁾ Cronică Moldovici in Letop. p. 133 tom. I. cap. XII.

³⁾ "Baiazethes, ut ignominiam et clades paternas, a Stephano acceptas, ulcisceretur, anno post Christum natum millesimo quadragesimum octagesimo quator in Bessarabiam et Moldaviam terra marique expeditionem fecit" — Cromer in lib. XXIX, pag. 439.

⁴⁾ In 1884.

⁵⁾ Sincal vol. II, pag. 94. „Cronică românilor".

⁶⁾ Cantemir. Ist. imp. turc. carte I, cap. 5.

⁷⁾ Cronicariulu Gr. Urechia p. 139 Letopisito.

⁸⁾ Idem. in p. 144.

Forte bine! totale acestea suntu lucruri. Scire-ati voi sa-wi mai spuneti lucruri, care suntu in scola si p'afara, seu acasa pre la voi? — Asia este, pretutindenea suntu lucruri. Care dintre voi aru fi in stare sa-mi spuna mai multe lucruri, care suntu p'afara?

Scol.: Cas'a, pomulu, biserica.

Invet.: Forte bine! dara scire-ati voi sa-mi spuneti, ce este cas'a, ce este pomulu, ce este biserica?

Scol.: Cas'a este unu lucru, pomulu este unu lucru, biserica este unu lucru.

Invet.: Suntu deplinu multiamitu cu responsurile vostre. Mi-aru placea inşa cându mi-ati spune voi nisice lucruri, care suntu pre acasa pre la voi.

Scol.: Carulu, plugulu, més'a, scaunulu, oglind'a etc.

Invet.: Ce este carulu? — forte bine! una lucru este carulu, plugulu, més'a etc. De amu si sa cautamu si sa numimă totale lucrurile, n'am mai termină (ispravi, gata). Trebuie sa sciti, ca suntu forte multe lucruri in scola, acasa (in casa, curte, gradina), precum si in câmpu, livezi, padure, munte etc., fiindca totale, căte le vedemă suntu lucruri. Mai incolea vomu vorbi noi de forte multe lucruri. Ve place vóue sa vorbim aci laolaita? — Forte bine! mi place si mie, māne vomu mai vorbi si despre alte lucruri, care asemenea credu, ca ve voru placé.

Acesta pote fi materialul de convorbire intre invetitorulu si scolari in tempu de trei sau patru lectiuni si nu putenia bucuria ya simi invetitorulu in susfletulu seu, vediendu, in ce gradu i-a succesa sa castige in modulu acesta priu atari convorbiri inimile scolarilor sei.

(Va urmá.)

facia cu alianța némtio-austriaca? Aceste întrebări începă a preocupă lumea, și nu fără cauza. Rossi'a — ori cău de mare, colosală sa fia puterea ei, cauta să se alieze cu Franci'a, căci — se vaeta publicistica slovenă — slavismul este pericolosul de pangermanism. Cugetele și intentionile Tiarului firesc nimenea nu le poate sci, deci să acceptăm putințele și vomu vedé în cadrul tineresc politicii naționale!

Dări ori cum se fia, atâtă este sigură că toti staroiesc pre intrecute să-și completeze și organiză poterile armate, apoi acăstă va să dică că pacea Europei — este asigurată?

Se serie din Vienă la „Loydul” din Pest'a, relativ la cestiunea drumurilor de feră române.

Ori cău de decisă aru și Austria dă merge în intelegeră cu Russi'a în cestiunea română, și mai cu séma de să-și pună tóte forțele sele pentru a nășni principelui Carolu continuarea guvernarei în sensu constitutional, este cu tóte acestea în natură lucrarilor că, în afacerea speciale a drumurilor de feră Strusberg, ea să-și impună o reacție rezervă. — Este adeverat că ea nă luau parte la rezoluțiile adoptate de camere și sancțiuni de principie, ori cău de mare aru și își face astă-feliu popularitate în România; dări pozitivă ei de imediata vecină și impună o producție cu atâtă mai mare dă nu provoacă o misericordie, care ar potă părea să se intindă preste frunzăriile Austriei.

Cetimă asemenea în „Lloyd” că cabinetul din Berlinu a notificat cabinetului din Vienă demisie facute de densulu pre lângă Pórtă, fără ca tóte acestea să fie indemnizate să se asociază la demisie sele; comitele de Beust nă trimis înca la Berlinu o nota relativă la acăstă sfacere.

Varietăți.

* * * (Dni dr. Iosif Galu și At. Cimponieriu) suntu denumiti de judei ordinari la tablă regescă.

* * * (In sciintiare.) Prin înaltul emisal cesaro-regescului ministeriu de finanțe din 22 Decembrie 1868 nr. 37469 s'a concesu societății pentru cultură și literatură română în Bucovina facerea unei loterie de efecte în folosul fondului ei și mai alesu pentru sprințirea studenților zelosi pre la universitate.

Acăstă loteria se compune din două-dieci și cinci de mii (25,000) de sortiuri, având drept castiguri cinci sute (500) de efecte său loturi, dintre cari unele în valoare foarte considerabilă.

Pretiul unui sortiu dela acăstă loteria este desigur la cinci-dieci (50) de cruceri v. a.

Sorțirea se va face în publicu în 18/30 Decembrie 1871 în Cernautiu în localitățile societăției, în prezentivă unui comisariu cesaro-regescu.

Listă loturilor sortite se va publică în data; ier' împărtirea castigurilor va începe cu 15 dñe după sortire și se va face de către comitetul societăției. Efectele loteriei se voru expune spre vedere publicului în localitățile societăției cu o lună înainte de sortire. Loturile castigate, cari nu se voru reclamă pâna în 1 Martiu 1872, voru rămas în folosul fondului societăției.

Aducendu tóte acestea la cunoștința pre onoratului publicu, comitetul societăției nutresce viu a speranță, că acăstă întreprindere a sea, a căreiă necessitate a fostu recunoscută în mai multe adunări generale ale societăției, va să primă și imbracisata de către pre onoratul publicu cu acea exemplara binevoiția, simpatia și devotamente, cu cari au fostu imbracisata și sprinținită tóte acțiunile societăției noastre literarie, cari lindu la procurarea mijloacelor pentru latirea culturii între fiili noșrutori ai poporului nostru.

Observăm spre măngăerea noastră a tuturor, că de unu tempu încocă unu număr considerabil de tineri, esiti mai toti din sinul poporului, se spune cu zel și seriozitate de diferite studii, singură ca, care poate aduce pre popore la bunastare și fericire, — dar ca acesti tineri suntu nevoiți să de a se întorce în cadrul plăgădui înzestrati numai cu o semicultură, său ca suntu nevoie să imbracisă nisice cariere cu totul contrarie aspirațiilor sele, și tóte acestea numai din

cansă lipsei mijloacelor de a-si continua studiile după placerea loru.

A suplini macară cău e cu putința acăstă lipsa de mijloace și a facilității tinerilor studiile de specialitate, ieră, scopul loteriei de facia.

Ea si-lu va ajunge pre deplinu atuncia, de către onoratul publicu i va acorda cu indatină și binevoiția atenționea ce o merita și va cumpără tóte sortiurile de cari dispune.

In interesul latirei unei culturi solide și serioze, comitetul societăției literare face prin acăstă cu totu respectul apelul caldorosu către toti amicii și protectorii progresului de a se impărtasi cu generositate la acăstă loteria, bine încredințată fundu că obolul ce-lu voru aduce prin cumpărarea de sortiuri, va fi unu isvoru nesecat pentru dezvoltarea a unei multime de talente, cari voru face puterea, florea și mandriu națiunii noastre. Sa nu uităm că lotu ce vomu dă scădină, chiar și cu speranța unui castig în loturi, va fi numai spre crearea unui capitalu de intelegeră, forte productivu, care la tempula seu va dă percente forte manăște pentru sustinerea, operarea și sporirea intelleselor naționale, materiale și intellecului.

Ună din insușitatile caracteristice ale străbunilor nostri a fostu darnicii în binefaceri de totu felul. Nepotii și stranepotii loru de buna séma că nu li voru rămasă indereptu în acăstă privință, mai alesu sciindu că sciintia și potere, — ier' poterea sta în unire.

Cernautiu, în 5/17 Iuniu 1871.

Georgiu Hurmuzachi, Mihai Calinescu, Presedintele societăției. Secret. societ. Iancu Lupulu, Ioane Sbirea, Membrii comitetului

* * * (Apel) către dd. membri ai consistoriului metropolitan român.

De-si membrii consistoriului metropolitan român suntu poștiți să se adună la Sabiu pre diu'a de 1 Sept. a. c. st. v. adeca cu 9 dñe mai târziu, de cău ce cade jubileul Esc. Sebeșului Archeieppu și Metropolitului Andrei Baronu de Siaugun: totusi aru și de dorit, că toti membrii laudatului consistoriu să se asile în 21 Aug. st. v. în Sabiu, că să poată aduce și din partea sea Mareiui Iubilario omagiele sele devote.

Cugându-deci a salisface dorinței tuturor dd. membri ai consistoriului metropolitanu, că celu mai betrânu între ei mi iau libertate a provocă, că în diu'a susunuită, adeca în 21 Aug. st. v. să se asile în Sabiu.

Timișoara în 10/22 Aug. 1871.

Dr. Pavel Vasiciu m. p.
membru consist. metrop.

* * * (Statistică instrucțiunii publice în România la finea anului școlasticu 1870—1.) România numeroa în momentele de facia: 407 de scăle rurale primare, 1743 de scăle rurale ordinarie cu 2093 de învățători, 48 învățătoare, și cercetate de 56,604 prunci și 3800 fetițe; 120 de scăle primare urbane, pentru prunci și fetițe, 391 învățători, 243 învățătoare, și suntu frecuente de 18,643 prunci și 7613 fetițe; 3 scăle centrale cu interne pentru fetițe și trei interne, totu pentru fetițe, cu 25 profesori, 16 învățătoare și 450 de elevi, dintre cari 189 cu stipendie; 2 scăle de comerț cu 17 profesori și 187 elevi; 2 scăle industriale, susținute de comunități, cu 4 profesori și 49 elevi, 1 scăla centrală pentru prunci în Belgradu cu 15 profes. și 979 elevi; 15 gimnaziu cu 86 profes. și 979 elevi; 6 licee cu 92 profes. și 1487 elevi, dintre cari 268 suntu stipendiati; 8 seminarie cu 91 de profesori și 1563 elevi, dintre cari 699 cu stipendie; 1 scăla veterinară și pentru farmaceutica cu 11 profesori și 125 de elevi, dintre cari 65 suntu stipendiati; 2 facultăți juridice (în București și Iasi) cu 17 profesori și 210 asculatori; 2 facultăți pentru literatură cu 12 profesori și 92 de elevi, dintre cari 26 suntu stipendiati; 1 facultate de medicina cu 10 profesori și 160 asculatori, dintre cari 6 cu stipendie; 2 scăle pentru artele frumoase cu 11 profesori și 57 elevi, dintre cari 6 stipendiati; 2 scăle musicale cu 16 profesori și 181 de elevi, dintre cari 62 suntu fetițe. Între scălele aici insirate cele mai multe se sustină pre spesele statului, ier' unele pre spesele comunității

loru. Afara de aceste scăle statul român sustine inca 6 scăle în Macedonia și Epiru și 1 scăla în Silistra. Scălele acestea din urma numera 3—400 de elevi. Statul român mai sustine apoi 30 de stipendisti în institutul macedono-român.

* * * (Fructele infalibilității.) Miscamentul contra infalibilității ia dimensiuni mari nu numai în Germania ci și în Austria; secolul nou numita „vechiu confesiune catolică”, care și pâna acum numeră unu contingent frumos de credinciosi, mai de curendu se înmulțește cu 3000 de familie trecute în sinul acestei confesiuni. Acum are de cugetu să formă o diecesă nouă, și spre acestu efectu a să provocat pre Aloisiu Antoniu, capul acestor miscaminte, și plebanu alu Vienei, că să susțină o petitione la ministeriu, pentru a li se cede biserică sănătului Stefanu pentru seversarea funcțiilor didecesc. Cuprinsul în scurtă alu petitionei este precum urmează: „In numele a 3000 familie catolice, cari s'au dechiarat eu rezoluție contra dogmei de infalibilitate, și cari, după consciinția loru nu potu încredința agendele preoțesci de cău unui barbatu, care a remas credințios către religiunea vechia catolică, subscrise mi-iau libertate a me adresă cu omiliția către înaltul ministeriu, că sa se indure a cede confesiunei mentiunate, pentru tineretă missie, predicatorul și altor functiuni didecesc, biserică catedrala din Vienă a Sănătului Stefanu, care este proprietatea tuturor catolicilor din Vienă.”

* * * (Ledru-Rolinu), acestu neimpăcatu adversariu al imperialismului, inca va să-si ofere serviciile sele pentru salutea republicei, și spre acestu scopu în curendu are să pasăsească ierăsi pre terenul politicu. În privința acăstă a avutu căteva convorbiri cu Thiers care, consumându cu intentiunile salutare ale acestui incarnatul republican l'a incuragliat, că sa desvole activitatea sea pre terenul politicu; nu incape deci nici o indoiela, că Ledru-Rolinu în curendu va să-si ocupe locul seu în adunarea generale.

* * * (Consiliul comunale din Iassiu) a invitatu pre dd. Vasile Aleșandri, Mihai Cogălnicen și Dimitrie Gusti de a luă parte la serbarea dela Putna dimpreună cu delegații comunei. Înregistrâmu cu bucurie că toti trei acești barbati bine-meritati dela patria și națiune, au primitu cu placere acăstă invitație.

„Cur. de Iassi.”

Concursu.

Devenindu vacanta parochia gr. or. Balsi'a în protopresbiteratul II-le alu Geoagiu lui, cerculu procesualu alu Almășului în Comitatul Hunedoarei, se scrie concursu pâna la 28 Augustu a. c. 1871.

Emolumentele suntu:

Dela 216 famili cîte o ferdela de cucuruzu cu tulie, cîte o dî de lucru dela tăta famili'a, și stola indătata pentru funcție parochiale.

Doritorii de a ocupă acăstă parochia au a-si instruie recursele loru în sensul statutului organic bisericescu și ale adresă susu mentionatului scaunu protopresbiteratului gr. or. în Secarambu pâna la terminul presipu.

Secarambu 31 Iuliu 1871.

In contielegere cu comitetul parochialu

Sabinu Pisoi.

protop.

(75—3)

Concursu.

Pentru ocuparea postului de învățător la scăla elementara populară gr. or. din Suburbiul Brasovului se deschide prin acăstă concursu.

Salariul impreunat cu acestu postu este 200 fl. v. a. cuartiru și 2 stângini lemne de focu.

Doritorii de a ocupă acestu postu au a-si tramețe petițiunile loru provideute cu atestatul scolasticu despre studiile ce au învățat, cu atestatul de botezu, ca suntu de religia gr. or. cu atestatul de moralitate precum și cu atestatul ca au absolviat cu succesu bunu cursulu teologicu și pedagogicu, celu multu pâna la 1 Septembrie a. c. la Prea Onoratul Domnului Protopopu Iosif Baracu în Brasovu,

Brasovului, 29 Iuliu 1871.

Comitetul parochialu dela biserică sănătii adormiri din Brasovului.

(73—2)